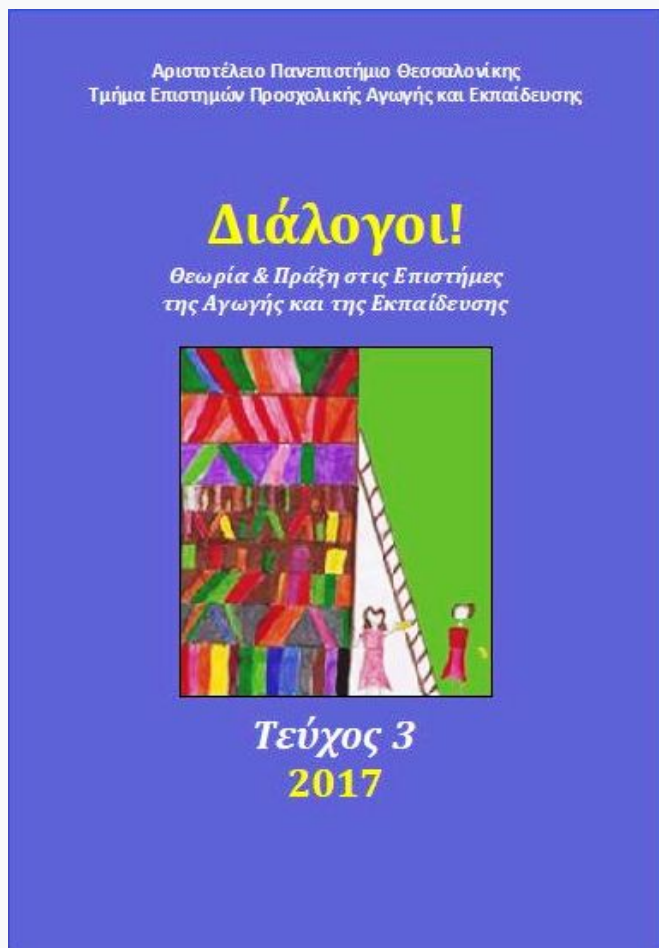

Διάλογοι! Θεωρία και πράξη στις επιστήμες αγωγής και εκπαίδευσης

Τόμ. 3 (2017)

Κούβου, Ο. (2016). Παιδικό σχέδιο. Η γνωστική προσέγγιση. Αθήνα: Gutenberg

Andri Savva

doi: [10.12681/dial.14149](https://doi.org/10.12681/dial.14149)

Copyright © 2017, Andri Savva

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Savva, A. (2017). Κούβου, Ο. (2016). Παιδικό σχέδιο. Η γνωστική προσέγγιση. Αθήνα: Gutenberg. *Διάλογοι! Θεωρία και πράξη στις επιστήμες αγωγής και εκπαίδευσης*, 3, 162–164. <https://doi.org/10.12681/dial.14149>

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Κούβου, Ο. (2016). *Παιδικό σχέδιο. Η γνωστική προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg

Άντρη Σάββα

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η συγγραφέας του βιβλίου Ουρανία Κούβου προσεγγίζει τη μελέτη του σχεδίου των μικρών παιδιών μέσα από τις πολλαπλές πτυχές της ταυτότητας της: ως επιστήμονας, καλλιτέχνης και εκπαιδευτικός. Το πρόσφατο βιβλίο της *Παιδικό Σχέδιο. Η Γνωστική Προσέγγιση*, αποτελεί μια πολύ σημαντική συμβολή στο πεδίο μελέτης της Εικαστικής Αγωγής και θέτει τις βάσεις για περεταίρω έρευνα, αλλά και για την ενσωμάτωση και εφαρμογή σύγχρονων μεθοδολογικών προσεγγίσεων στο χώρο της Τέχνης και Εκπαίδευσης.

Η συγγραφέας ενημερώνει τον αναγνώστη από την αρχή του βιβλίου ότι η μελέτη του σχεδίου των παιδιών προσεγγίζεται «ως μια γνωστική διαδικασία που τα παιδιά χρησιμοποιούν αυθόρμητα για να παρατηρήσουν και να οικειοποιηθούν το περιβάλλον» (σ. 21). Το περιεχόμενο του βιβλίου περιγράφει, αναλύει και επεξηγεί τις γνωστικές διαδικασίες και τις θεωρίες που τις διέπουν σε σχέση με το σχέδιο των μικρών παιδιών. Το ενδιαφέρον γύρω από τη μελέτη αυτή επιβεβαιώνεται από τον τρόπο που προσεγγίζει τη θεωρία, ως βασικό συστατικό της γνώσης όσων ασχολούνται με το παιδικό σχέδιο.

Η ύπαρξη *οπτικού υλικού* στο βιβλίο, όπως σχέδια και εικόνες, κάνουν το περιεχόμενο του πιο ελκυστικό. Ενσωματώνονται στο κείμενο μέσα από σχετικές αναφορές και παραδείγματα αναδεικνύοντας έτσι τον πολυτροπικό χαρακτήρα του βιβλίου. Επιπρόσθετα, στο βιβλίο παρατίθενται *Τα σχέδια εξάσκησης*. Πρόκειται για σχέδια μικρών παιδιών, τα οποία και προβάλλονται αυτόνομα μαζί με τις ερμηνείες των παιδιών – καλλιτεχνών, στο τέλος του κάθε κεφαλαίου, ενισχύοντας την ατομικότητα και την ταυτότητά τους. Η οργάνωση και η δομή του περιεχομένου του βιβλίου, συνεισφέρουν στην αρτιότερη κατανόηση του κειμένου, ενώ ταυτόχρονα υπογραμμίζουν τις διασυνδέσεις ανάμεσα στα κεφάλαια, τις επιστημονικές αναφορές και τις σημασίες ή ερμηνείες βάσει των οποίων διευκολύνεται η εξαγωγή συμπερασμάτων.

Στην εισαγωγή, η συγγραφέας επεξηγεί τη δομή του βιβλίου αναφερόμενη εν συντομία στο περιεχόμενο των επτά συστατικών κεφαλαίων του, όλα απαραίτητα για την πληρέστερη κατανόηση του σχεδίου των παιδιών και της βασικής θεωρητικής πλαισίωσης του.

Ειδικότερα, στα τέσσερα πρώτα κεφάλαια η συγγραφέας αναλύει προσεκτικά τέσσερα στοιχεία του παιδικού σχεδίου: *Τη Μουτζούρα, την Ανθρώπινη Φιγούρα, το Διανοητικό και Οπτικό Ρεαλισμό και τον Αναπαραστατικό Χώρο*. Για το καθένα από αυτά παραθέτει τις διανοητικές διεργασίες που τα διέπουν, ενώ δεν παραλείπει να τα προσεγγίζει και υπό το πρίσμα διαφορετικών θεωριών. Υπό το βλέμμα μιας στοχαστοκριτικής διάθεσης η συγγραφέας επιχειρεί μια ανασκόπηση της ιστορίας του παιδικού σχεδίου τοποθετώντας τις διαφορετικές θεωρητικές θέσεις που κατά καιρούς έχουν διατυπωθεί στο ιστορικό, κοινωνικό και πολιτισμικό τους πλαίσιο. Καταγράφει τις αδυναμίες των θεωριών να εξηγήσουν με καθολικό ή ολοκληρωμένο τρόπο τις γνωστικές διαδικασίες που χαρακτηρίζουν το σχέδιο των παιδιών, αλλά και τη σημασία τους στην εξέλιξη της μελέτης του παιδικού σχεδίου. Εξίσου σημαντική είναι η παράθεση δικών της ευρημάτων κατά τη διαδικασία περιγραφής των διαφορετικών στοιχείων και θεωρητικών προσεγγίσεων, τα οποία και ενισχύουν την άποψη της σε σχέση με την πολυπλοκότητα που χαρακτηρίζει το παιδικό σχέδιο και την προσοχή που θα πρέπει να δέπει τις ερμηνείες των ενηλίκων για τα σχέδια των μικρών παιδιών. Μέσα από τα χαρακτηριστικά παραδείγματα και τα πορίσματα επιλεγμένων ερευνών που παρατίθενται από τη συγγραφέα, απεικονίζονται οι επιλογές – προτιμήσεις και σχεδιαστικές λύσεις των παιδιών επιβεβαιώνοντας τη θέση της συγγραφέα, ότι δηλαδή τα παιδιά έχουν την ανάγκη να αναπαραστήσουν κάτι *αναγνώσιμο* και όχι *οπτικά ρεαλιστικό*.

Ενδιαφέρουσες απόψεις αναπτύσσονται και στα τρία τελευταία κεφάλαια του βιβλίου. Στο πέμπτο κεφάλαιο συζητείται το ζήτημα των σταδίων ανάπτυξης του παιδικού σχεδίου και η αναγκαιότητα αυτών των σταδίων για σκοπούς ταξινόμησης και έρευνας. Περιγράφοντας την *πορεία προς το ρεαλισμό*, η συγγραφέας προβληματίζεται τον αναγνώστη σε σχέση με τις επιδράσεις των συμβάσεων της εικαστικής αναπαραστάσης στο Δυτικό Πολιτισμό, οι οποίες και καθιέρωσαν το σχέδιο των παιδιών ως εργαλείο με στόχο τον *οπτικό ρεαλισμό*. Στο έκτο κεφάλαιο *Θεωρίες ανάλυσης παιδικού σχεδίου*, η συγγραφέας, διαμέσου μιας ιστορικής αναδρομής διαπιστώνει ότι το εκάστοτε κοινωνικοπολιτισμικό συγκείμενο επηρέασε τη μελέτη των σχεδίων των παιδιών. Το κεφάλαιο αυτό αντικατοπτρίζει φιλοσοφικές θέσεις που χαρακτηρίζουν γενικότερα το πεδίο των εικαστικών τεχνών και της εικαστικής αγωγής. Τάσεις όπως αυτή του *Μοντερνιστικού Κινήματος*, που μέχρι σήμερα χαρακτηρίζει εικαστικές πρακτικές στο πλαίσιο της εκπαίδευσης όπου το παιδικό σχέδιο αποτελεί το μέσο για «ελεύθερη έκφραση», επεξηγούνται. Συγχρόνως, και μέσα από τεκμηριωμένη θεώρηση, ο αναγνώστης συνειδητοποιεί τη συμβολή της γνωστικής προσέγγισης στο παιδικό σχέδιο και την Τέχνη ως αντίληψη και ως αναπαράσταση. Οι θέσεις της συγγραφέα ταυτίζονται με την καλλιέργεια της δημιουργικής σκέψης και αναγνωρίζουν το σχέδιο των παιδιών ως «*πράξη για αναπαράσταση της σκέψης και δράσης*» (Whight, 2010, σ. 125). Παράλληλα, ο αναγνώστης ενημερώνεται για σύγχρονες θεωρίες μάθησης οι οποίες εμπλουτίζουν τη γνωστική προσέγγιση. Οι αναφορές στη φύση του παιδικού σχεδίου ως: α) μια κοινωνική διαδικασία (*Κοινωνικοπολιτιστική προσέγγιση* της εξέλιξης του παιδικού σχεδίου με βάση τις ιδέες του Lev Vygotsky) και β) σημειωτική διαδικασία (όπου η Τέχνη και άρα και το παιδικό σχέδιο λειτουργούν ως ένα είδος κειμένου), αναδεικνύουν τη σπουδαιότητά του παιδικού σχεδίου και δηλώνουν την ανάγκη για μια πιο σύγχρονη θεώρηση του ρόλου του στην εκπαίδευση. Στο τελευταίο κεφάλαιο που τιτλοφορείται *Εικόνα*, η μελέτη του σχεδίου των παιδιών αποκτά μια ιδιαίτερη σημασία αφού συνδέεται με τη λειτουργία της εικόνας και με τα γενικότερα στοιχεία των θεωριών

της εικόνας ή αναπαράστασης. Η συγγραφέας για να εξηγήσει τους κανόνες, που πολλές φορές διέπουν την ανθρώπινη αντίληψη, αντλεί πληροφορίες τόσο από τα παιδικά σχέδια, όσο και από τα έργα καλλιτεχνών, δημιουργώντας ένα εναλλακτικό χώρο, όπου το πεδίο των εικαστικών τεχνών αλληλεπιδρά και προάγει το πεδίο μελέτης του παιδικού σχεδίου.

Εν κατακλείδι, το βιβλίο *Παιδικό Σχέδιο* της Ουρανίας Κούβου αποτελεί μια αξιόλογη και συνάμα πολύ χρήσιμη μελέτη για το κοινό που ενδιαφέρεται για τις Εικαστικές Τέχνες: ακαδημαϊκούς, εκπαιδευτικούς, φοιτητές, καλλιτέχνες και θεωρητικούς τέχνης. Είναι ένα βιβλίο στο οποίο ο αναγνώστης επιστρέφει για να εντοπίσει τις πολύπλοκες νοητικές διεργασίες που χαρακτηρίζουν το παιδικό σχέδιο και να αντλήσει πληροφορίες για τις θεωρίες που τις διέπουν. Η συγγραφέας καταφέρνει να πείσει ότι το παιδικό σχέδιο δεν είναι μια απλή υπόθεση και ότι η μελέτη του, δεν εξαντλείται μέσα από μια ψυχογραφική ανάλυση και διερεύνηση των σταδίων ανάπτυξης του. Ο Matthews (2003) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι

τα σχέδια των παιδιών αποτελούν συχνά αποτέλεσμα συνδυασμού διαφόρων τύπων γνώσεων οι οποίες κωδικοποιούνται σε συστήματα... Είναι δική μας ευθύνη να αποκωδικοποιήσουμε τα συστήματα αυτά και να καταστήσουμε τα παιδιά ικανά να κατανοήσουν πώς μέσα από τα ίδια αναπαρίσταται η ζωή και ο κόσμος τους. Όσο περισσότερο κατανοούμε τις αναπαραστάσεις του κόσμου, τόσο καλύτερα θα αντιμετωπίσουμε το δικό μας μέλλον. (σ. 212)

Η γνωστική προσέγγιση του παιδικού σχεδίου στο βιβλίο της Ουρανίας Κούβου αποτελεί μια επιστημονικά τεκμηριωμένη μελέτη που αναδεικνύει επάξια τις πολλαπλές εκφάνσεις αλλά και την εξέλιξη της μελέτης του. Είναι ίσως το μοναδικό βιβλίο στην ελληνική βιβλιογραφία που καταφέρνει να συμπυκνώσει τις διαφορετικές θεωρίες αναδεικνύοντας τις γνωστικές προσεγγίσεις ως σημαντικό εργαλείο μάθησης στην εικαστική αγωγή.

Βιβλιογραφία

- Matthews, J. (2003). *Drawing and painting. Children and visual representation*. London: Sage Publishing.
- Wright, S. (2010). *Understanding creativity in early years. Meaning making and children's drawing*. London: Sage Publishing.